

**Govor veleposlanika Republike Kazahstan u Republici Hrvatskoj
Nj. E. Aslana Mussina održan na Visokoj školi međunarodnih
odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld
29. rujna 2014. godine**

Poštovane gospođe i gospodo,

prije svega želim iskazati zahvalnost akademiku Ivi Šlausu za gostoprimstvo i ovu mogućnost nastupa u prostorijama Visoke škole međunarodnih odnosa i diplomacije Dag Hammarskjöld.

U svojem izlaganju htio bih vas upoznati s mjestom i ulogom Kazahstana u suvremenom svijetu. No prvo mi dopustite da počnem kratkim povijesnim osvrtom.

Prvi tragovi čovjekovog staništa na području suvremenog Kazahstana sežu u rani paleolitik, odnosno 300 000 godina u povijest.

Za brončanog doba (2. – 1. tisućljeće prije Krista) područje današnjeg Kazahstana naseljavala su plemena koja su pripadala kulturama Srubno, Andronovo i sličnim kulturama.

U prvom tisućljeću prije Krista u kazahstanskim se stepama formirao savez iranskih plemena – Saka i Masageta – koji su se bavili nomadskim i polunomadskim stočarstvom uz irigacijsku poljoprivredu, razvijali umjetnost takozvanog „zvjerskog stila“ te savladali željezo i trgovali sa susjednim narodima.

U razdoblju od 3. do 2. st. pr. Kr. na području Kazahstana i susjednih predjela Srednje Azije formiraju se savezi različitih plemena koja tvore prve protodržave.

Sredinom 6. st. poslije Krista turkijski narodi formiraju ogromnu tvorevinu – Turkijski Kaganat, čija se moć rasprostirala od Tihog oceana do Crnog mora.

Od tog trenutka ubrzava se proces turkizacije suvremenog Kazahstana.

U razdoblju od 8. do 9. st. dijelovi južnog Kazahstana dopijevaju u ruke Arapa, koji su pristigli iz Srednje Azije te sa sobom donijeli i brzo proširili islam.

U južnim predjelima planine Ural u 8. stoljeću živjeli su današnji Mađari, a između 9. i 11. st. zapadnim i jugozapadnim dijelovima Kazahstana vladalo je turkijsko nomadsko pleme Oguz, koji su preci suvremenih Turaka.

Od 1219. do 1221. Kazahstan je bio pod vlasti Mongola na čelu s Džingis-kanom.

Godine 1511. kazahstanska plemena ujedinio je kan Kasim „Džingizid“ (potomak Džingis-kana), koji se ujedno smatra i tvorcem prve kazahstanske države. Populacija nove zemlje dosegla je 1 milijun. Kazahstanski kanovi postojali su sve do 1716., kada umire posljednji vladar Tauke-kan, koji je stvorio prvi stepski „ustav“ pod nazivom „Žeti Žagri“.

Godine 1713. počinje proces pripajanja Kazahstana Rusiji, a godine 1732. taj je proces okončan.

Nakon svrgavanja carske vlasti u veljači 1917. Kazahstan ulazi u SSSR i u tom je obliku bio unutar Saveza pune 74 godine. Te su godine za naš narod bile toliko značajne koliko i tragične. Za vrijeme sovjetske vlasti stvorena je teška industrija, izgrađene su stotine tvornica, gradova, izgrađene su ceste, preorana su ogromna polja. U potpunosti je riješen problem nepismenosti uz ogromne pomake u zdravstvu, kulturi i znanosti.

Istovremeno, zbog Staljinove represivne politike, koja se provodila i u Kazahstanu, od gladi je poginulo oko milijun i pol stanovnika, odnosno čak 31 posto ukupnog pučanstva, dok su stotine tisuća Kazaha izbjegli u Kinu i druge zemlje. Prema popisu stanovništva iz 1926. Kazaha je bilo 3,475 milijuna, a popis iz 1939. bilježi svega 2,37 milijuna.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata milijun i 366 tisuća Kazahstanaca bilo je mobilizirano na bojišnicu, što je u stvarnosti gotovo čitava tadašnja muška populacija. Poginulo je 630 tisuća, odnosno svaki drugi mobilizirani Kazahstanac.

Kraj 20 st. za cijeli je svijet bilo doba tektonskih promjena uz znakoviti raspad komunističkog sustava. Stoga je pojavljivanje novih suverenih država na političkoj karti svijeta logičan slijed događaja.

Suvremeni Kazahstan, koji se rasprostire na 2 milijuna i 725 tisuća četvornih kilometara, zauzima deveto mjesto u svijetu po veličini teritorija, dok stanovništvo broji svega 17 milijuna ljudi. Na sjeveru je granica s Rusijom duga 7591 km, što je najduža neprekidna kopnena granica na svijetu. Na istoku granica s Kinom duga je 1783 km, a na jugu – s Kirgistanom, Uzbekistanom i Turkmenistanom – dužina granice iznosi oko 4 tisuće kilometara.

Tako sveukupna dužina svih kopnenih granica premašuje 13000 km.

Osim toga, zemlja ima pristup ogromnom Kaspijskom jezeru, ali je usprkos tomu najveća zemlja na svijetu koja nema izravan pristup svjetskim morima i oceanima.

Od trenutka osamostaljenja najvažnija zadaća bila je sigurnost državnih granica. Smogli smo snage riješiti sva pitanja delimitacije granica sa svim susjedima i potpisati sporazume o granicama s Kinom, Rusijom i južnim susjedima. Općenito gledajući, sva su granična područja uredno pravno regulirana u skladu s normama međunarodnog prava. Tako smo postigli stvaranje dobrosusjedskog pojasa oko cijele kazahstanske granice.

Naša je zemlja u samom središtu Euroazije, na raskrižju europske i azijske civilizacije. Shvaćamo svu odgovornost za očuvanje mira i stabilnosti u toj složenoj i šarolikoj regiji.

Najvažnija povijesna odluka naše zemlje bila je zatvaranje nuklearnog poligona u Semipalatinsku. Ni jedna zemlja na svijetu nije toliko stradala od čudovišnog utjecaja nuklearne radijacije u mirnodopskim uvjetima. Na poligonu Semipalatinsk provedeno je više od 500 nuklearnih eksplozija u atmosferi i pod zemljom, što je polovina svih nuklearnih pokusa provedenih u svijetu od trenutka izuma nuklearnog oružja.

Za 40 godina nuklearnih ispitivanja, 1,5 milijuna Kazahstanaca stradalo je od radijacije, a uništena je ogromna površina zemljišta. Ispitivanja su nepovratno oštetila zdravlje ljudi i prirode. Količina onkoloških oboljenja i dječji mortalitet povećali su se 5-10 puta, a prosječni životni vijek pao je za 4-5 godina.

Shvaćajući katastrofalnost utrke nuklearnog naoružanja, kao zemlja koja je na svojoj koži osjetila posljedice iste, Kazahstan se dobrovoljno odrekao četvrtog po veličini arsenala na svijetu – više od 110 balističkih raketa, 1200 bojevih glava s dometom po cijeloj planeti. Upravo je to rješenje odredilo daljnju strategiju Kazahstana na području globalne sigurnosti. Naša je zemlja bila inicijator potpisivanja Sporazuma o stvaranju područja slobodnog od nuklearnog testiranja u Srednjoj Aziji.

Aktivno sudjelujemo i u međunarodnim naporima reguliranja situacije u Afganistanu. Kazahstan omogućava tranzit tereta za potrebe snaga međunarodne koalicije te pruža gospodarsku i humanitarnu pomoć toj zemlji.

Prije 22 godine s tribine UN-a predsjednik Nazarbaev predložio je sazivanje Konferencije za suradnju i poticanje povjerenja u Aziji (KSPA). Danas taj forum ujedinjuje 24 države, koje zajedno čine 90 posto azijskog područja i polovinu svjetske populacije. Nedavno provedena četvrta po redu KSPA na kojoj je donesena Šangajska deklaracija samo potvrđuje suvremenost inicijative kazahstanskog predsjednika. On je također predložio da se na temelju KSPA-e stvori učinkovita i svrsishodna Organizacija za sigurnost i razvoj Azije (OSRA) po modelu OESS-a.

Godine 2010. predsjedavali smo OESS-u te na taj način uvelike pridonijeli radu te autoritetne organizacije. Od vremena Istambulskog susreta iz 1999. ni jedna zemlja nije uspjela skupiti najviši forum Organizacije i donijeti jedinstvenu deklaraciju.

Tada je donesena Astanska deklaracija OESS-a, koja je simbolizirala početak nove etape razvoja jedinstvene i cjelovite zajednice euroatlantske i euroazijske sigurnosti.

Kazahstan je također predsjedavao i Šangajskoj organizaciji za suradnju i Organizaciji islamske suradnje. Tu smo posebnu pozornost posvetili razvoju dijaloga između muslimanskog svijeta i Zapada. Naša je zemlja postala jedan od prepoznatih međunarodnih centara međureligijskog i međukulturnog dijaloga.

Kazahstan je također inicirao stvaranje te proveo četiri Foruma lidera svjetskih i tradicionalnih religija. Postali smo primjer, odnosno model očuvanja i učvršćivanja međunacionalnog jedinstva. U Kazahstanu žive pripadnici 130 nacionalnosti i 47 vjerskih denominacija. Stvorili smo i vrlo važan alat međuetničkog dijaloga – Vijeće naroda Kazahstana, čija je uloga zapisana i u Ustavu zemlje.

Htio bih naglasiti kako su napori Kazahstana i Hrvatske za učvršćivanje tolerancije i međuvjerskog jedinstva vrlo slični. Vaša zemlja ima jedinstveno iskustvo državne podrške razvoja vjerskih zajednica, bilo da se radi o katoličkoj, muslimanskoj ili pravoslavnoj zajednici. Trenutačno proučavamo vaše iskustvo.

Kazahstan je utemeljio stratešku suradnju s vodećim svjetskim državama – Rusijom, Kinom i SAD-om. Od ključnog je značaja i suradnja s Europskom Unijom, s kojom je robna razmjena prošle godine premašila brojku od 50 milijardi dolara. Nažalost, u gospodarskom smislu, hrvatsko-kazahstanski odnosi nisu na visini.

Za vrijeme neovisnosti Kazahstan je gotovo udvostručio svoj gospodarski potencijal. Apsolutno značenje BDP-a povećalo se s 11 milijardi dolara 1994. na 220 milijardi dolara 2013. godine. Te je godine rast BDP-a iznosio 6 posto, a međunarodne rezerve dostigle su brojku od 100 milijardi dolara. Kazahstan je 2013. uvršten na popis 50 najkonkurentnijih zemalja svijeta. Značajno smo poboljšali svoj položaj na području poduzetništva. Sukladno rejtingu „Doing Business“, Kazahstan je na 49. mjestu na svijetu.

Od 2005. do 2013. godine Kazahstan je primio oko 183,7 milijardi direktnih stranih investicija, što je drugi po redu pokazatelj u zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza. Prema ocjenama jedne od četiri vodeće tvrtke za konzalting, Ernst & Young-a, Kazahstan je danas prvi u Srednjoj Aziji te drugi na postsovjetskom prostoru u privlačnosti investicijskog okruženja.

Osnovni izvor našeg gospodarskog rasta krije se u ostvarivanju našeg mineralno-energetskog potencijala. Dvanaesti smo na svijetu po znanim zalihama nafte. Za 20 godina proizvodnja nafte u Kazahstanu utrostručila se. Godine 2013. proizveli smo 81,8 milijuna tona nafte i 42,3 milijarde kubika plina. U narednim godinama planiramo povećati proizvodnju nafte na 140-150 milijuna tona godišnje, odnosno plina na 80-100 milijardi kubika godišnje.

Istovremeno, aktivno stvaramo suvremeno industrijsko-inovacijsko gospodarstvo temeljeno na znanju, ubrzanom razvoju proizvodnje s visokom dodanom vrijednošću. Ti su ciljevi zabilježeni u dugoročnim strateškim programima razvoja, kao što su „Strategija razvoja do 2050.“ i programi forsiranog industrijsko-inovacijskog razvoja. Ostvarivanje tih programa u narednih deset godina povećat će gospodarstvo 3,5 puta, stvoriti oko 1000 novih poduzeća, odnosno nekoliko tisuća novih radnih mjesta. U svrhu realizacije programa iz proračuna je osigurano više od 70 milijardi dolara.

To će potaknuti nicanje za Kazahstan potpuno novih grana industrije, poput automobilske ili zrakoplovne, proizvodnju lokomotiva i vagona, elektronike i sl. Već danas naši se proizvodi rabe u 111 zemalja svijeta.

Za provedbu postavljenih zadaća trenutačno se uvode mjere za stvaranje što je više moguće komfornih uvjeta za poslovanje. Tu je u prvom redu kakvoća zakonodavnih temelja za poticanje inovacijske djelatnosti.

Već više od deset godina u Kazahstanu se primjenjuje Zakon o investicijama koji je prema ocjenama međunarodnih stručnjaka jedan od najboljih u tranzicijskim zemljama.

U Kazahstanu postoji deset posebnih gospodarskih zona (PGZ), koje broje više od 492 člana. U proteklih pet godina u PGZ-ove uloženo je oko 3 milijarde dolara stranih investicija.

Strani investitori, koji implementiraju projekte na području PGZ-a, oslobođeni su od plaćanja svih vrsta osnovnih poreza. Osim toga, investitorima se daje mogućnost besplatnog najma zemljišta na rok od deset godina te mogućnost najma stranog osoblja.

U okviru usavršavanja temelja međunarodnih dogovora, Kazahstan je s drugim zemljama sklopio 48 sporazuma o poticanju i uzajamnoj zaštiti investicija.

Uzimajući u obzir nove zadaće „Strategije 2050.“, ostvaruje se složeni plan daljnjeg poboljšanja investicijske klime zemlje. Na primjer pojednostavljuje se vizni sustav, procedure vezane za najam stranih radnika, uvodi se princip „stabilnosti“ zakonodavstva na rok od deset godina u poreznoj, migracijskoj i ekološkoj politici.

Ogroman značaj pridodajemo provođenju međunarodne izložbe EXPO 2017 u Astani. Smatramo da je EXPO svojevrsni „probojni“ projekt u gospodarskom razvoju Kazahstana, koji je usporediv samo s prijenosom i izgradnjom naše nove prijestolnice. Procjenjujemo da će izložbu posjetiti više od 5 milijuna stranih gostiju. Trenutačno gradimo transportnu, komunikacijsku i prateću infrastrukturu. Planiramo sagraditi 50-ak novih hotela. Smatramo da je EXPO sljedeća odskočna daska u inovacijskom razvoju Kazahstana.

Uvjeren sam kako će predstavljanje na EXPO-u naših hrvatskih prijatelja omogućiti ulazak Hrvatske ne samo na tržište Kazahstana već i na druga dinamično rastuća tržišta azijskih zemalja.

Kazahstan aktivno privlači nove investitore iz svih krajeva svijeta. U tom smislu raste uloga Istočne Azije i tihooceanske regije jer u posljednje vrijeme zemlje tih krajeva doživljavaju stabilan gospodarski rast.

Kao svojevrsan most između Azije i Europe, Kazahstan pridaje posebno značenje pitanjima izgradnje konstruktivnog dijaloga sa strateškim partnerima Azije i Europe. Aktivno podupiremo obnovu „Putu svile“. Uskoro će biti dovršena izgradnja automomo-

bilskog koridora „Zapadna Europa – zapadna Kina“ dugog 2000 km; sagradili smo nove željezničke pravce koji idu prema Kini i Jugoistočnoj Aziji, Iranu i zemljama Perzijskog zaljeva. Postupno diversificiramo izvoz energenata na međunarodna tržišta izgradnjom novih naftovoda i plinovoda.

Svestranost vanjske politike Kazahstana pozitivno se odražava na razvoj vanjskih gospodarskih veza te stvara određenu ravnotežu uzajamnih interesa sa svim našim stranim partnerima.

Kako bismo poduprli sve te strateške ciljeve, u Kazahstanu danas djeluju državni programi osposobljavanja i školovanja ljudi. U tom smislu, posebna se pozornost posvećuje mladima, razvoju obrazovanja i znanosti. Naša je zemlja jedna od prvih zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza koja se pridružila europskoj zoni visokog školstva, odnosno Europskoj kulturnoj konvenciji i Bolonji. Također, pokrenuli smo program studiranja u inozemstvu „Bolašak“. Tako je od 1993. oko 10 tisuća mladih Kazahstanaca uz državnu stipendiju steklo visokoškolske kvalifikacije na najboljim svjetskim fakultetima. Većina njih danas radi na dobrobit države u različitim gospodarskim i državnim sektorima.

Na području visokog školstva, od iznimnog je značaja bilo otvaranje novog međunarodnog fakulteta Nazarbajev University u Astani. Ulažemo velike napore kako bi taj fakultet ušao na popis najnaprednijih svjetskih fakulteta. U tu svrhu bio je donesen i poseban zakon uz čiju potporu danas pozivamo najbolje profesore s najboljih svjetskih fakulteta. U tom smislu, zainteresirani smo i za suradnju s hrvatskim visokoškolskim ustanovama.

Poštovane gospođe i gospodo,

izuzetna mi je čast biti izvanrednim i opunomoćenim veleposlanikom Kazahstana u jednoj od najljepših zemalja svijeta. Hrvatska ima bogate tradicije, drevnu povijest i kulturu. Hrvatska je uvelike pridonijela razvoju europske kulture i umjetnosti, a posebno ozračje Hrvatske gaji u sebi veliki duh renesanse. Diplomatski odnosi Kazahstana i Hrvatske uspostavljeni su 1992. godine.

Smatramo da je Hrvatska važan i perspektivan partner u Jugoistočnoj Europi te uz to i regionalni lider Zapadnog Balkana. Pristupanje Hrvatske Europskoj Uniji otvorilo je nove vidike uzajamne suradnje.

Stoga vjerujem kako je stiglo vrijeme za proboj u našim bilateralnim odnosima, ponajprije u gospodarskoj suradnji, što ćemo moći postići zajedničkim naporima. U tom smislu potrebno je ojačati pravnu osnovu naših odnosa kroz pripremu i potpisivanje paketa sporazuma iz svih važnih područja. Dotični dokumenti, odnosno međudržavni i međuresorni sporazumi, trenutačno se nalaze na razmatranju.

Hrvatska ima velik potencijal za preobrazbu u energetska i transportno središte Zapadnog Balkana i Jugoistočne Europe. Za realizaciju tog potencijala potrebno je

aktivno raditi sa zemljama izvoznicama energenata, privlačiti investitore, stvarati dobro poslovno ozračje, pojednostaviti uvjete poslovanja stranih kompanija na lokalnoj razini.

Bilateralni sporazumi o zračnom prometu, zdravstvu, turizmu, financijama, obrazovanju i znanosti svakako će pomoći produbljivanju suradnje.

Od velikog je značaja i oživljavanje suradnje između naših gospodarskih komora te stvaranje Poslovnog vijeća uz sudjelovanje vodećih poduzetnika dviju zemalja.

Važan je i turizam. Mnogi Kazasi danas iskazuju interes prema vašoj zemlji. Važno je ostvariti i otvaranje Veleposlanstva Hrvatske u Kazahstanu.

U zaključnom dijelu, htio bih se osvrnuti i istaknuti prijateljske spona, uzajamno poštovanje i povjerenje koje postoji među narodima Kazahstana i Hrvatske. U protekla dva mjeseca susreo sam se s mnogim državnim dužnosnicima, poduzetnicima i javnim osobama te običnim građanima. Svi priželjkuju mir, suradnju i blagostanje. U tome smo jednaki.

Važnu ulogu u jačanju naše suradnje, obogaćivanju postojećih tema novim natuknicama, u razvoju kontakata građana i organizacija naših zemalja imat će Društvo hrvatsko-kazahstanskog prijateljstva. Vrlo nam je važan uspješan rad Društva te pozivamo sve sudionike današnjeg skupa da se pridruže njegovom radu.

Kazahstanska narodna uzrečica kaže: „Prijateljstvo je neprocjenjiv dar. Drvo je snažno zbog svog korijenja, a čovjek zbog svojih prijatelja.“

Koristim priliku da svima prisutnima poželim dobro zdravlje i blagostanje, a hrvatskom narodu sreću i prosperitet.

Hvala lijepa na pozornosti.

Veleposlanik Republike Kazahstan u Republici Hrvatskoj Nj. E. Aslan Mussin